

DISSERTATIO THEORICO-PRAEctica

De nobilissima & frequentissima

HANREITATUM

MATERIA,

Quam AUSPICE VENERE,

Decreto & auctoritate Amplissimi CORNUTORUM ORDINIS, in
inclytâ & antiquâ UBIVIS Academiâ Hanreorum famosissimâ,

PRÆSIDENTE Patientiss. & tolerantiss. VIRO,

Dⁿ. JOSEPHO CORNIGERO, Cornuto summo & an-
tecessore experientissimo, solertissimo:

Publicè discutiendam proponit, & ad eam Dⁿ. Collegas humaniss. invitât

IN COLLEGIO VXORVM

Fortunatissimus & fortissimus Dⁿ. Dⁿ.

BARTHOLOMÆUS ALECTHROCHORAS BARO & Dy-
nasta in Strawenberg/Weiberbusch & Jungferndorff.

Ad diem quo vocat, herâ & loco solitis & licitis.

Anno

1627.

HANRIPOLI CORNVTORVM,

Typis exscripsit ANDRÆAS Kleinstengel/ ad signum albæ Gallinæ,

31

II h
281

X186A22A

34234

Universæ & totius Societatis
CORNUTORUM PATRIBUS CON-
SCRIPTIS ET ANTECESSORIBUS EXER-
CITATISSIMIS, PER UNIVERSUM ORBEM
degentibus, Theses hæc ut amicis & Patronis of-
fert & dedicat

RESPONDENS.

Accipite, Heroes è priscis Regibus orti,
Ordinis excelsi pars non minimissima nostri,
Hæc theses nostras, non quas mihi fastus inanis
Excudit, infestæ nec laudis avara cupido.
Munera magna quidem debebam, parva sed ecce
Reddimus, hoc parvo nihil est mihi munere majus.
Aspice, ritè factæ Veneri donantur honores,
Quoque modo vestris soleant illudere damnis
Uxores, miseros & deridere maritos.
Hæc ego descripsi: facili vos fronte Patroni
Sumite & uxorum technasque dolosque cavete.

BAR.

BARTHOLOMÆO ALECTHROCHORÆ
Baroni Gallo,

Ut &

Omnibus Epistolam lecturis vires & benedi-
ctionem P. Subjectiff.

SACERDOS CYBELES.

Litera T. Illustr. ac Generos. Baro ad me exarata, licet
oppidò mihi jucunda fuerint, nescio tamen an plus lætitiæ ex illis,
an verò ex communicatione laboris tui ladatissimi ad me pervene-
rit, de quo labore cum iudicium meum, quamvis tantis operibus di-
judicandis inconueniens, ut transcriberem, huicq; T. Illustr. Generositatis dis-
sertationi præfigerem, petieris, nescias duxi Illustr. Generositati tuæ hac in parte
deesse, pro eo quod tenuitas mea feret. Sciat itaq; Illustr. Generos. me, cum
ruminarem in toto terrarum orbe frequentissimam fieri Hameritatem, omni-
busq; ferè nostro tempore persuasam esse, sicut pisces in medio, ita mulieres eo-
dem loco esse meliores, sæpius valde admiratum fuisse, qui fieret, ut lucubrati-
onibus & studiis, vel in res ludicras (ad exemplum Ovidij, qui nucem & pulicem,
Heinsij qui pediculum, aliorumq; qui res viles ac triobulares laudibus orna-
runt) vel in res nimium graves & profundas collocatis, nemo unquam hæc-
tenus cogitationes suas jucundæ, utilissimæ, ac maxime necessariæ Hameritatum
materie impendere dignatus fuerit.

Quod dum à Tua Illustr. Generos. fit, ne ea laudem ferè meretur ineffabi-
lem, quod hoc modo miseri illi homines edocentur, & honestiorem quàm hæc-
tenus soliti sunt opinionem, de ijs qui licitè & jure eos hamreizant, concipere, &
simul stratagematibus ac technis, uxorum & amatorum illicitè eos cucurbi-
tantium, occurrere, nec demum ut hæc tenus post vulneratam causam remedium
querere. Nunc verò ad te lector benevole, cujus potissimum gratiâ hanc
Epistolam publici juris esse volui, me convertò, te admoneo, rogo & obtestor,
ut hunc discursum, quem non solum multivaria, cognitione refertum, ipsa
lectione, verùm etiam aliquando in praxi apprimè utilem experieris, in pretio

habeas, inq̄ succum & sanguinem convertas. Non enim licet fortassis jam
omnia videantur serena, eam continuo cogitationem subibis, quod presens for-
tuna immutabilis immotoq̄ loco constituta sit, nec contra serenum turbido
misceri, melq̄ felle temperari possit, siquidem hoc rerum humanarum conditio
varijs vicissitudinibus subjecta non patitur. Quin tu potius cum presentia hæc
ad manum venerint, cogitabis, aliaq̄ tibi mente repostum manebit. Variam
ac mutabilem semper esse fœminam, in tantum, ut etiam ea quæ jam Penelope
videbatur, mox in Quartillam aliquam transmutari possit, ex quo consultum
tibi erit in tempore remedium querere, ut aliquando præter opinatum, occur-
renti malo resistere queas. Cogitabis deniq̄ L. B. non tibi soli te natum esse,
sed & lege naturali amicis ad benefaciendum teneri, ut exinde non solum tibi
habere meritò debeas. Vale L. B. & monita ex animo non fucato profecta
beni consulo. Dabam in Dynastia tua & arce Strawenberg,

T. Illustr. Generos.
devotus

Sacerdos Cybiles D. J.

DISPU-

DISPUTATIO
DE HANREITATE.

Thesis I.

Hæc esse civi & Hanrejo jus Hanreitatis, in quo quotidie versatur ignorare. *l. 2. §. servus 43. ff. de orig. Jur.* non minus scitum quam verum esse experientia satis innuit.

II.

Hæc igitur mecum ruminans, altius rem eam meditari cœpi, serio raturus cum *Pericle apud Thucid.* Nefas esse civi, ut curis obstrictus rei privatæ publicam negligat.

III.

Absolutis itaq; vulgatissimis disputationibus, de pœnalismo, bea- nismo, jure potandi, & peditu, qui patrum etsi seculo omnino fuerint incognitæ, per nos tamen publici juris factæ omnium teruntur mani- bus. Jam nobis res erit cum mulieribus & Hanreitate, in cuius natura & proprietatibus rimandis stylus nobis potissimum occupabitur. Cumq; hæcenus à nullo unquam pertractata sit hæc materia, nos, ne prorsus indicta maneat, posteriori seculo, & in hac arte rudibus pro- spicientes (*Denn ich meine es gut / wolte gern einem jeden zu Weib und Kind helfen*) ea quæ per nostram ætatem observavimus, propemus plenius.

IV.

Eximia inter dona quibus nos indignos, indigos tamen Deus cu- mulare dignatus est, non ultimum locum obtinet, erudita illa lingua- rum cognitio, aut ut alijs vocare libet, Philologia. Rectissime enim, Epictetus ait: Principium *παιδείας* esse vocum contemplationem, & Cic. in *top.* Verba esse rerum notas, quod & alibi passim. *Jul. Cas. Scal. inculcat*, præsertim *exercitat. 325. n. 9.* nominum cognitionem referre plurimum ad rerum notionem. Unde non solum Grammatici & Phi- losophi, sed etiam Jcti vocum notationem quærunt, ut arguit *l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. Senatus 35. §. 1. ff. de donat. pr. tit. Inst. de testam. ad §. 1. inst. de oblig. quæ ex delict. nasc.*

V.

Nec igitur & nos pigeat, in nominis rationem indagare, certè ob le- gem methodi non aliter possumus: Et quamvis Hanreitatis vocabulū multis

multis barbarum visum fuerit, tamen si penitus magnum Donatum,
Dasipodios, Lexica & opus Ælij glossatum de octo partibus orationis
inspicimus, inueniemus illud non tantum apud summæ famæ Orato-
res, verum etiam apud Poëtas in usu fuisse & etiamnum esse: sic etiam
nescio quis,

*Quisquis in uxorum se non accommodat artes
Hanrei miseris cogitur ire vias.*

Et alius ad maximum.

Dicunt Hanrejum Maxime te pueri,

V I.

Est itaq; Hanreitis vocabulum merè Germanicum, sed in Latini-
tatem jam olim degeneravit, componitur teste Dasipodio, Nizoilo &
Aldo in phrasibus, ex antiquissimo vocabulo Hân, qui est Latinis gal-
lus, Græcis ἀλεκτροίδον & voce Hân/quod Choreia sive Zant, quasi di-
cas Galli choreus, nostrates vocant Hanrejn (sic etiam eos vocat Spe-
culum Saxonicum l. 2. art. 13 in gloss.) geschossene Gesellen / monte cu-
culos vocat Alciatus l. 7. Parerg. Jur. C. 5. etiam geduldige Hanrein, eos
Saxones vocant. Nevizan. in silva nuptiali f. 342. l. 4. n. 76. bonos viros,
ab auctoribus passim vocantur cornuti, cornua enim gerunt satis ma-
nifesta & conspicua, extra pileum sæpè protuberantia, & ne omni-
bus appareant, pileum, tametsi honestum virum prætereant, non de-
trahunt, & hoc est verum Hanreicæ gravitatis signum. Saxonibus
tamen solis Hanreitis vocabulum ascribitur, cum etiam alijs ejus
usus communis sit. Conveniunt autem in hoc cum Gallis, quia licet
Gallus proprias uxores habeat, quæ tamen etiam ab alijs visitantur,
ita & hi licet proprias uxores alant, ab ijs etiam alij admittuntur viri.
Ulterius de nominatione vocabuli boni viri idem dicit Nevizan. l. 4.
silv. nupt. n. 76. pag. 324. Si dixero ad aliquem, tu es bonus vir, poteris
me convenire a cione injuriarum, quasi uxor tua fit adultera.

V I I.

In genere verò Hanreitas optimè sic definiiri poterit: Hanreitas est
passio & actio, (est enim in utroq; Prædicamento) cum quis tenetur alteri
uxorem suam, vel vice versa maritum commodare ob imprudentiam & impo-
tentiam ad fallendum maritum vel uxorem apta & inventa. Alij ita ex jure
definiunt: Hanreitatem nihil aliud esse, quàm lachrymosam admissionem in
jus quod maritus habet l. 62. de R. J. 24. l. bonorum appellati ff. de V. S. l. 3.

§. hero-

S. hereditatis. ff. de bonorum possess. liquet enim quam multum de jure suo remittere cogantur mariti, vel haud inconvenienter ex Jure definiri potest Capitis deminutio secundum legem. i. & tt. & t. Inst. de capitis deminut.

VIII.

Definitionem rectè sequitur distributio, aut enim Hanreitas est voluntaria, aut non voluntaria; Hæc rursus à Dd. dividitur in illam quæ fit lucri, necessitatis, vel amicitiaè causâ.

IX.

Lucri causâ est, cum maritus uxorem sciens prostituit, & alteri concedit. Procedit hæc sæpè paupertatis causâ, quæ multa excusat *l. 7. ff. de excus. Hondorff. in prompt. exempl.* tale exemplum de Cardinale quodam alterius uxorem hanreizante refert. Etiam apud nobiles Muscovitas id observari attestatur *Petrus Petrejus in Chron. Musc.* talis est propriae fortunæ faber, cum non prohibet, cum prohibere potest. *l. 109. ff. de Reg. Jur. secundum naturam etiam est, ut qui commodum (videlicet uxorem) etiam onus, Hanreitatem scilicet, sentiat leg. 10 ff. eodem; & volenti hac in parte non fit injuria. l. 1. ff. de injuria.*

X.

Ex Doctoribus nonnulli sunt, qui ejusmodi maritum vocant lenonem, sed perperam & nimis crudeliter, quilibet enim rerum suarum moderator est & arbiter, *l. 21. C. mand.* stylus tamen curiæ id ita observavit, à quâ sententia in praxi non est recedendum, quia communis error etiam jus facit *l. 3. Barbarius de off. prætor.* licet contraria de jure verior.

XI.

Amicitiaè causa, sic Cato Uticensis uxorem suam Hortensio concessit. *Plutarch. in ejus vit. Strabo l. 11.* Alexander Magnus Apelli suavium suum & capitulum lepidissimum communicavit: *Curial. Aul. Castil. l. 1. f. 86.* Plato uxores, ut reliqua utensilia & possessiones communes esse voluit, ut memorat *Guev. Hor. pr. f. 298.* & talem morem apud Calecutios adhuc esse scribit *Munster. Cosmogr. l. 5.* Ludovicus Varum. in *Itin.* idem habet, sic & apud Tyrrenos communia conjugia fuere, referente *Theo Pompo,* &c. quorum liberi ex communi fisco nutriebantur *Korum. in Monte Ven.* Romani cum satis liberorum habeant ex uxore illam alteri concessisse, scribit *Col. Rodig. l. 13. c. 17. & Ann. Marcell.* nobis mos iste displicet, Græcorum acceptamus. Maritum duas habere debere uxores, ut si morbo vel puerperio detineretur una, altera domi esset, & munia domestica curaret, *Guev. Hor. Pr. f. 298.*

12. Ne-

XII.

Necessaria est apud nobiles usitatissima. Postremus enim universæ
 familiæ, quando hæredibus masculis caret, & uxor ne opes vel fænda
 ad alium perveniant, metuit, robustum quendam Longolium sive Na-
 zianzenum (*Jeboch es liegt nicht allzeit an der grösse/ denn kleine Fische
 haben auch grosse Schwänke/ ut ait Olor. in imper. mul.*) cæteris tamen
 paribus admittit cujus virtute, gravida facta sibi perpetuam mansionem
 conciliat, maritumq; exhilarat, is enim nomina & insignia sua super-
 esse cupit, & hic mos in scriptura fundatur, ut frater fratri semen su-
 scitet *Deut. 25* Neq; hic Augustinum moramur, qui satius esse putat si-
 ne liberis defungi, quam ex illicito coitu stirpem quærere; sed potius
 publica utilitas est spectanda, cum Republicæ multum interfit, stem-
 mata vetusta conservari, multitudineq; populi abundare *l. 6. §. 2. de
 bonis damnat.* hoc & multis illustrat exemplis *Lath. de censu l. 3. cap. 3.
 per t.* Imò decet bonum civem meminisse ejus quod post Tullium,
Jctus Ulp. in l. 1. §. 15. ff. de vent. in possess. mitten. se patriæ natum esse.
 Quem secutus magnæ auctoritatis vir in Italia, qui cum sterilem uxo-
 rem duxisset, hoc pro acquirenda prole cum illa consilium init, ut alie-
 na in thoro vestigia admitteret, assentiente illâ Germanus quidam no-
 bilis ad fabulam agendam, ut qui eo loci literis incumbibat, occasione
 commodâ adducitur, qui haud multa moratus in id facile consensit,
 quodq; suarum erat partium, gnaviter est exsecutus: Ideoq; illo con-
 cepit, & filium peperit; unde factum est, ut postmodum fecundissi-
 mam se præbeet marito. Hoc cum vir animadverteret, suisq; facultati-
 bus instruere filios averet, illum autem primogenitum suum non esse
 sciret, miserum in Ecclesiasticum ordinem detruxit; qui tamen ita pro-
 fecit, ut brevi Episcopus, ac deinde Cardinalis, tandemq; ne quid ho-
 mini benè nato deesset, Papa crearetur. Sedens igitur, & Petri vices a-
 gens, à matre, quam conscientia ad pœnitentiam urgebat, fit certior de
 vero patre suo. Huic cum Pontifex omninò gratiam referendam esse
 putaret, Romam eum cittavit, eumq; cū matre primùm ab omnibus
 peccatis absolvit, ac Cardinalem itemq; Legatū à latere fecit: Est au-
 tem hoc minimè fabulosum, sed omninò vera historia, ut illius etiam
 prout est gesta, stirps ille, quæ etiamnum fieret, est conscia. *Joh. Wolf.*

Rom. 2. R. M.

XIII.

Cantum tamen volumus, ut quæ hoc facit, ignominie notam non
 incurrat

incurrat, quia privatis commodis per publicam utilitatem derogatur
Argumento L. Lucius Titius ff. de evict. Cubach. cent. 1. quæst. misc. dec. 3. quæst. 6. sive sit uxor, sive maritus, cum nihil inter sit quis solvat, utrum ipse quid debet, an alius pro eo, princ. Inst. quib. mod. coll. oblig. etiam invito, l. 39. ff. de neg. gest. Donell. 12. com cap. 16. ubi Hilliger sub nota B. neq; id omnibus concedi debet, sed illis saltem qui ad hoc remedium tanquam ad sacram anchoram confugiunt, quod enim fit propter necessitatem, non debet in exemplum trahi l. 126. de R. J. est autem actio personalis, quæ personam non egreditur tit. Inst. J. G. N. & C. nec ad alios transit l. except. 7. ff. de except. sed ad certos homines est adstricta, quibus hoc Princeps indulgit, & cum iisdem personis rursus extinguitur l. quia tale 13. ff. solut. matr. l. in omnibus caus. 68. ff. de R. J. l. privilegia 190. ff. eod. l. uni. C. si incom. eademq; causa, l. sordi 13. C. de excus. muner.

XIV.

Huc respexere Solon & Lycurgus, ut si quis ætate profectior, ac viribus impotentior, novenarium cum Ovidio, vel cum amico meo (quem honore causa non nomino) decimum quintum numerum ascendere non posset, huic integrum esset ex adolescentibus aliquem, quem tanto honore dignaretur deligere, qui Venere potentior, generoso semine uterum impleret, modo quod nasceretur, non diceretur alienum, notante Cornel. Agrip in lib. Van. scient. Unde solcher verdienet ein groß Gottslohn / patriæq; & amicis consulit, nam memoria patris in filio conservatur *Argum. liberos 220. ff. de V. S. & quo longius generatio progreditur eò magis posteritatem & familiam nostram augeri videmus, propterea forsan Jul. Cæs. omnium mulierum vir est appellatus, quod impotentia maritorum subvenerit. Sueton. Cæs. cap. 31.*

XV.

Quod si verò ab uno aut altero, cum quo concumbit, non concipiet, mittite illas ad Thermas Badenses, & res erit in vado, de his Thermis ita Poggius Florētinus Leonhardo Aretino scribit: Nulla (inquit) in orbe terrarum balnea ad fecunditatem mulierum magis accommodata esse: Innumerabilem multitudinem nobilium & ignobilium, ducenta millia passuum eò venire; non tam valetudinis, quam voluptatis causâ. Omnes amatores, omnes procos, quibus in delitijs vita est posita eò concurrere, ut fruantur rebus concupitis, multas fœminas corporum simulare ægritudines cum animo laborent, omnib. unam men-

B

tem.

tem esse tristitiam fugare, quærere hilaritatem. Non de cõmuni devin-
dundo agere, sed de communicando divisa. Has ipsas Thermas *Aug.
Busbeq. Ep. 3. f. 138.* conciliatrices amorum vocat. Facessant igitur rigidi
illi & severi Catones, qui odio plus quàm Vatiniano balnea hæc prose-
quuntur, mihi iste mos & consuetudo promiscuorum Lavacrorum
perplacet, ætatemq; aliquando, cum Argentorati ante 20. annos philo-
sophabat, in ijs contrivi. XVI.

Quod si sinistro quodã fato balnea ista nihil proderunt, uxores ad
Academias mitti possunt, ubi omnium facultatũ Studiosi facilè rima-
buntur sterilitatis causas; Norunt n. plerunq; morbos mulierum, præ-
sertim Studiosi Medicinæ, quibus pro viva Anatomia esse possunt, faci-
liq; labore sterilitatem abigent, fœcunditatemq; provocabunt.

XVII.

Non voluntarios vocamus illos, qui ficcis oculis nequitiam uxo-
rum aspicere coguntur, cum propter impotentiam vel aliud vitiũ na-
turæ, quod tamen ipsis minimè, sed naturæ potius imputandum, uxo-
rem in virga ferrea regere nequeunt, *kan sie nit mit ensem Fleischgabeln
Heimsuchen* repudiantur, & alius robustior admittitur (qui illam tan-
quam fas figuli confringere potest, *kan ihr / wie ein approbirter vnd
wolversuchter Quacksalber den Staar stechen*) quiq; in id quod maritus
habet, ex asse succedit. Et hoc quidem optimo jure fieri quis dubitet?
Nã matrimonium est conjunctio viri & uxoris, omniumq; rerũ com-
municatio *l. 1. de ritu nupt.* jam autem ubi nihil est in marito, ibi quoq;
nihil potest conjungi vel communicari. Nullius enim entis, nullæ sunt
qualitates: Ergo nec opus est tali casu, ut uxor divortium petat. Nam
quod ipso jure nullum est, non opus habet rescissione *arg. l. 16. de pr. ff.
de minorib.* Uxor n. cogi non decet, ut cohibitet cum peccati pericu-
lo, sed liberè aliam assumere potest. Nec argumenta Connani quicquã
faciunt hanc in rem, illa enim satis superq; refutantur à Beza in *Poly-
gamia p. 91. cõm seq.* neq; hac in parte impotentia quam excipit nihil
namq; interest, sive id per incuriam vel debilitatem hominis causetur.
Uxor enim semper & jure merito officij sui observans est quod vult,
ut accipiat acceptumq; tueatur *l. queritur 14. §. 1. ff. de Edilit. Edict.*

XVIII.

Rectè talis cum Oweno dicit:

Hanc ego mi uxorem duxi, tulit alter amorem.

Omai-

Oraniumq; quos sol videt, est miserrimus. Nam hostis non hostes domum suam intrare videt (licet non semper ex proposito, tamen sæpè ex accidenti) suo sanguine partis rebus alit, & se vivo in jus succedipati cogitur, magnæ tamen impotentiaë conscius manu percutit, pectus animitus anhelat, nec tamen audet dicere, uxor quid facis? Est tanquã mancipium & servus, res domesticas subire cogitur *Auffwaschen / der Kinder waschen / Bier und Wein holen / denselbigen einschneiden / Ganymedem agere, &c.* ut testatur Sylv. Epist. 165. in descript. Vien. interdum etiã peregrè emittitur, ut debitoribus diem dicat, *Schuldt einfordern / interea illæ delitescunt domi, amatoribusq; diem dicunt, lassen sich den Rock in die Falten stechen / vñ die Paradisäpfel von naschenden Zithen melckern / daß sie nicht verfrieren / wol betasten / talem uxorem habens miserandam illam collectam sæpius cantat: Atali uxore libera me Domine.* Item: *Cupio dissolvi.* XIX.

Hac lue inficiatus, quando status sui mentionē audit Cornelius, mirabilia in suo cerebello facit, *sihet so süß als ein Essigkrug / vñ so freudlich wie ein erstochener Bock / so lieblich als wenn er ein Kind gefressen /* sedet oculis in terrã defixis, tacitus mussitans, & adversam suam fortunam deplorans ex Job. c. 3. v. 11. item c. 16. v. 16. horam nativitatis incusat, nuptiarumq; diem, & interea furor & dolor, ita illū metamorphorizat, ut putes esse parvos Diabolos, cor eorum palpitat in ventre, quasi quis percuteret cum pugno, respondere præ angustia nihil possunt, & tãtò magis, quia ipsos quotidie hujusmodi crepiscordia pati oportet, & tanquam pillulas amarissimas absorbere, clamât intrã se ipsum. O tempora, ô mores, ô sancta Maria, ô Sancti & sanctæ de Paradiso, liberate me ab ipsis tribulatoribus, ô terra, ô infernus aperite vos, & inglutite vivos illos Diabolos, qui me tã incessanter affligunt, in convivijs dicunt: ô Domine, sine hoc convivium abire in festinatione, & sine ulteriore vexatione, imò talia symposia magis fugiunt, quàm Diabolus (ut dicitur) crucem, aquam lustralem & vetulam annosam, pro forma tamen hilares se præbent, neq; ullo modo tristes videri volunt.

XX.

In Lusitania herbam quandam, Dutroam nomine, habent, quam marito inscio propinant, illoq; præsentè & apertis oculis spectante, verùm fatuo risu in mentis abalienationem conjecto, communi proverbio, horrenda illa cornua instruunt, nec is è somno excitatus, cujus-

B 2

quam

quam reminiscitur, verum sopore levi se correptum fuisse existimat.
Etsi autem Duroæ usus multis in locis prohibitus sit, sit tamen, ut ipsi-
met etiam edictis, qui cavent ab uxoribus decepti eandem bibat plu-
rimum, *Panirol. de nov. repert. l. 2. t. 1.*

XXI.

Quanta igitur sit mulierum in ludificandis maritis vafrities, ex hoc
solo liquet, quod possint visibiliter defraudare maritos, & ipsis præ-
sentibus cum alio hanreisare. Romana illa imperatrix, quæ Aulicum
quendam amabat, quod cum Imperator recisceret, fraudis plena, ut
plerumq; sunt, astu maritum decepit, seq; salvavit, amatori suo id cõfi-
siliũ dans, ut si se & ipsam, mortis furoriquæ imperatoris eripere vellet,
stulti habitu indutus in publica via ipsam oscularetur & amplexaretur,
quod factum tanquã à stulto non fuit reputatum, illa Hanreitatis
reca juramento se purgavit, nullum alium præter Imperatorem & stul-
tum illum ad oscula admisisse corporisq; sui participem fecisse, *Korne-
man. in Syb. Tryg. & Fr. Job. Pauli in libro qui inscribitur Schimpff vnd
Ernst, quod quoniam nos corrigere nequimus, alijs id remittimus, si-
quidem vigilantibus, non dormientibus sunt ll. scriptæ J. C. in l. pupill. ff.
Quæ in fraud. cred.*

XXII.

Si verò Hanreitas apud uxores ita in veteravit, ut extirpari nequeat,
Deo quem sufficientem Hanreitas ultorem habet *l. 2. C. de reb. cred. Deut.
22. v. 23.* & bonis viris rem commendat, finatq; eam hanreizare quantũ
velit, cogitet, se non solum huic morbo obnoxium, sed illum per uni-
versum Orbem terrarum quam plurimos commaculasse. Videas tamẽ
ne erga amicum uxoris ingrato nomine noteris, sed simile fac & lutũ
luto purga, vicarij q; uxorem vel sororem, comprime, par pari referens.
Excitatur namq; similibus ad similia, & vim vi repellere omnes leges
omniaq; jura permittunt *l. sed & partus ancill. Quod metus causa l. 4. l. sci-
ent. ad l. Aquil. l. liber homo ff. eod. l. 3. ff. de Just. & Jur. non repercutien-
di, sed ulciscendi gratiã, l. 4. 5. ad l. Aquil. & quidem similibus armis,
ut hic sit, d. l. 5. ad l. Aquil. & l. 3. §. cum igitur.*

Huc etiam, ut videtur respexit Scriptura Gen. 8. qui sanguinem hu-
manũ fundit, hujus sanguis quoq; fundetur, & *Ovid. l. 3. de Art. sic infit.*

XXIII.

*Judice me, fraus est concessa repellere fraude,
At mag; in Hanreos sumere jura sinunt.*

Nam

Nam cum damnum tuum tibi reficere liceat l. 61. ff. de R. J. tu eodem jure quod in te statuet, in illum utere l. 1. & 3. ff. quod quisq;. Et notum est, quod per quæ quis peccat, per eadem punire debeat, frangentiq; fidem fides vultus frangi l. cum proponas. C. de transact. Præsumitur enim vicarium tuum raro cum propria uxore concubere, quæ si mariti nequitiam, tuam miseriam percipiet, libenter te admittet, studebit enim reddere pares vices, ut testatur Neviz. lib. 4. num. 79. & quod communi proverbio dicitur: Wann ihr Mann zerbricht Häfen / so zerschmeißt sie Köpff / & non immeritò; conditionē enim viri sui sequi tenetur, naturaq; mulierum ad vindictam est admodum proclivis, & sic paria delicta mutuâ compensatione tolluntur, l. 39. & ibi Bart. ff. solut. matrim. c. 6. fin. c. x. de Adult. l. 39. ff. de dol. mal. l. 57. ff. de contrah. emt.

XXIV.)

Huc etiam pertinent egregij Neviz. versus ad hanc nostram materiā accommodati, quibus etiam ut ingratitude notam effugiamus seriò mandat

Hæc tibi cum primum tunc tradita noveris arma

Qui tibi præstiterit cornua, redde citò.

Ingrati nomen fugias si reddere possis,

Et si non poteris reddere, redde cupe.

XXV.

Tales casus cum in Italia (teste eod. Neviz. Sylv. Nupt. l. 4. n. 53.) horum hominum feracissima sæpè eveniant, tamen narrare supersedeo. Vigeat ut saldem Job. Boccac. in Centonovell. part. 2. in der 8. Tagreise hist. 8. fol. 100. Ubi amicus amici conjugem supra cistam, in qua alter jacuit, compressit, communem fortassis regulam observans, quod quisq; juris alij in se cōcessit, ab alijs vicissim postulabit, p. tit. ff. Quod quisq; juris & c. perpendite nunc, quid cordis ipsi misero fuerit, cum talem tumultum audivit putavit forsan cælum corruere, stellasq; cadere, vel Jovem cum Junone rixas movere. Nam si verum fateamur, ubi audiuntur Hanreitates plures quàm in Italia? Ubi visuntur cornuti plures, quàm Venetijs, ibi enim mercatores ultra anni solisq; vias peregrè profecti, inferiorem corporis partem, instrumento quodā ex ferro & chalybe confecto & Gossypio artificiosè refeito circumdunt, & obseratam relinquunt, sed quàm vanum hoc sit, palàm est;

Mus miser est antro qui saltem clauditur uno.

Sie wissen mehr Löcher als eins / invitam namq; mulierum custodire,

æquè difficile est, quàm in ferventi Sole publicum gregem observasse.
Syl. in lib. de amore Eur. & Lucret. & licet eas custodiretis, non secus ac
Pater Acrifius suam Daneam, --- quam turris ahenea,

Robustæq; fores, & vigilum canum

Excubiæ manebant.

Hor. lib. 2. Od. 16.

Imò Wann ihr sie an die setze henget/ wie eine Fuhrmanstaisch/ consiliū
tamen invenient, quo vos eludant. Certius nāq; est: si nullis repagulis
clauderentur, fortassis fideliores essent, sed si argum apponas, aut At-
lantem custodem constituas, erūpet tamen, & evadet. Maneat potius
quilibet domi, ne longæ ipsius expectationis pertæsa, uti Clytēnestra
cum servis, qui tenentur operas Domini præstare, se commisceat. Den
weñ jnen das Fleisch hebt an zu jüefen/nehmen sie was da ist/ & secundū
Bersmannum: *Non herbis hoc fit rigidus quas educat hortus,*

Carne opus est illas si saturare velis.

Hinc etiam Dianira anxie conqueritur, quod ob crebram mariti ab-
sentiam eā voluptate destituatur, quā aliæ mulieres solerent oblectari,
quā ratione & viduam se nominat:

Vir mihi semper abest, & conjuge notior hospes,

Monstraq; terribiles persequiturq; feras.

Ipsa domo viduā votis operosa pudicis

Torqueor, infesto ne vir ab hoste cadat.

Videatur hic ulterius Neviz. liber lib. 4. n. 88. & quò sæpius mariti profi-
ciscuntur, eò sæpius uxores eorum obliviscuntur, teste Salman. lib. de
marit. fid. *Quantum oculis animo, tam procul ibit amor.*

Hoc secuta Helena Menelai uxor, quæ dum maritus abest

---- prorsus ne sola jaceret,

Hospitis est tepido nocte recepta sinu.

Non omnes sunt ut Fulv. Torquati uxor, quæ dum maritus in expedi-
one Asiaticā annos undecim ab fuisset, à nemine unquam visa fuit, sed
solitaria & inclusa vixit, neq; marem octenni majorem domum suam
ingredi passa est, imò toto illo tempore nec vir, nec fæmina faciē illius
detectam vidit, filiolos adhuc impuberes extra domum, ad avos amā-
dabat, ne filiorum salutandorum prætextu, (quæ salutatio hoc nostro
tempore solet esse valdè frequens) alij domum suam ingrederentur ju-
venes Guev. Horol. Princip. lib. 26. Sed hodie uxores Picum, quibus
salubre videtur cū Clericis hanreizare, Ist jhnen so gut als ein Elstier
oder

über Jantzenell / similis enim similem procreat, & fortes creantur fortibus.
 & bonis *Hor. l. 4. Od. 4.*) circa vesperam passim ad fenestram stant, & eo
 perventum est, ut non solum prospiciendi, sed & garrandi & cōfabu-
 landi gratiā fenestrā pulvinis insternant, & quādo Amasios suos stu-
 diosos, qui eo modo censētur, eis velle benedicere. *glossa in c. absit 11. q. 3.*
per c. Scripturis Dist. 96. præterire vident altā voce clamant: *Wo hinauß*
Herr Jacobus / das ihr nicht einmahl zu mir kompt / wie ist der Herr so gar
stolz worden / daß er arme Leut nicht mehr kennen wil / mein Mann ist nach
Frankfurt verreist / kompt in 14. Tagen nicht wider / kompt heint zu Nacht
zu mir vnd helfft mir die Saden zumachen. Et quis quāso hodie ab uxore
 sua obtineret, ut totis undecim annis fores nō aperiret, cum res ipsa lo-
 quatur, si maritus unum diem fores claudi jubeat, totū illum diem u-
 xoris clamoribus ædes fremiturq; reboare. Quod si vir precariō autori-
 tatē suam aliquatenus defendere conatur, ibi illa stat in acie, symbo-
 lumq; cedo nulli, *Wañ der Mann seine Mund vffthut wie ein Posaun /*
so hebt das Weib iren Pels auff / vñ lest die faule Meise ihr Geschüs weid-
lich brummen / da stigen die Criminalkugeln / das criminorte, & kratzenor
à te, kōmen à criminibus ad crines, der Mann berufft sich ad legem & te-
stimonia, sie aber ad temporis præscriptionem dominij usurpationē &
exempla secundum Olor. in tr. Mal. Mul. fol. 54. imò interdum evenit, daß
 sie ihre Männer wol abschlagen / & instar equitis ipsis inequitant.

XXVI.

Mirum igitur nō est, eam consuetudinē ad posteros pedetentim esse
 propagatā: exēpla nobis nec in sacris desunt, Absalon enim propriū
 parentē *2. Sam. c. 16.* & Ruben. *Gen. 35. item c. 49.* itidem patrem hanrei-
 zavit. Et historici profani testātur, majores nostros impunē in casis &
 exiguis stramineis ædibus artem hanc exercuisse. Nam secundū Juve-
 dal.

Antiquum & vetus est alienum posthume lectum

Concutere, atq; sacri genium contemnere fulcri,

Omne aliud crimen mox ferrea portulit atas,

Viderunt primos argentea secula mæchos.

Et licet apud multas Gentes gravis pœna constituta erat Hanrifi-
 cis, tamen Germanos ullam pœnam illis constituisse nullibi invenio.
 Apud Ægyptios illis virilia exsecabantur, alibi natibus amputabātur
Diodor. Sicul. lib. 2. Bibl. cap. 3. Martial. lib. Epigramm. apud alios pi-
 lorum evulsione puenibantur, pœna quidem ridiculosa, sed tamen.

ignomi-

agnominiosa. quæ τὸ Ἰαπυγίον dicebatur Aristoph. in Nubib. Videatur de
aliarum gentium pœna Tholos. in Syntag. Jur. lib. 36. cap. 6.

XXVII.

Hanc tabem Galliam etiam invasisse audio, Scotiam itidem, &
pœnitus totos divisos orbe Britannos, & inde

Mansit apud Scotos indeclinabile cornu.

XXVIII.

Apud Lithvanos, patrio more mulieres unum pluresvè, pro facultate mariti concubinos nutrire consueverunt, qui negligente marito onera matrimonij subirent *Æneas Syl. lib. 4. de dict. & fact. Alph. c. 8. idem Sylv. in tr. de Europ. Stat sub Frid. 3. c. 50. & tales coadjutores nominarunt. Ehelsser ut asserit Munster. lib. 4. Cosmogr. In Bohemia id etiam fieri audio, & idem scribit de Venetis fœminis Nicol. Bellus rerum Politicarum Tom. 3. f. 596. quod peregrinis valdè delectentur, eorumq; amorem officijs aut pretio immenso, sibi studiosè concilient.*

XXIX.

Quæritur hic, num quis dona pro Hanreitate assumere possit? Ex responsione Antonini Imp. qui etiam hac de quæstione quid statueret, consultus; rescripsit, & nos decidimus ἕτε πάντα, ἕτε πάντοτε, ἕτε τὸ πάντων, id est, neq; omnia, neq; quovis tempore, neq; ab omnibus. *l. solent. 6. de offic. Procons. Politian. in miscell. cap. 95. sed in humanum est à nemine accipere, passim vilissimum, omnia avarissimum.*

XXX.

Tamen ut alijs placet, illi sunt laude digni, qui à privatis & pauperibus nihil, sed à magnis ablata, gratâ mente accipiunt, & licet vice miraculi sit mulier cum donat *Bald. in f. l. Si à sponsio 16. C. de donat. ant. Nupt. Tib. Decian. respons. 37. num. 7. vol. 3. Phil. Mat. ad l. 21. de R. J. Accurs. in l. Nesenius de neg. gest. hac tamen in parte admodum largæ sunt. Sed non ita pridem, magni nominis Politicus hac de quæstione quid sentiret in Comitijs Hanripolensibus interrogatus, respondit: distinguendo inter ea munera, quæ in laboris compensationem, & inter ea, quæ honoris, & benevolentia causa dantur, illa quidem nō adeò improbat, quia infelix *Guev. teste*, qui laboris non expectat præmium, & quilibet operarius suâ mercede dignus est, honestius tamen esse dicebat, ejusmodi munera alto animo spernere, præsertim cum actus hic videtur esse commodatum, quod originem trahit ex amicitia &*

tia & officio, tum contrarium est commodato & officio merces, gratuitum enim debet esse commodatum §. *Instit. quib. mod. re contrah.* tamen quicquid fit, munera honoraria omninò assumenda putabat, multa siquidem honestè accipiuntur, quæ inhonestè petuntur, dicit J. C. tus in l. 1. §. *proinde ff. de Extraord. cognit.*

XXXI.

Diximus th, superiori à magnis oblata grata mente accipi deberet poterit hic quæri, an etiam Magnates, qui sunt Dij terrestres, hoc infesto & pudendo morbi genere afficiantur? Neminem adeò hospitem in historia esse credo, qui hæc ignoret. Habebat Vulcanus suam Venerè, quæ etiã extra oleas & vineas vagari solebat, Fridericus Barbarossa Adelheidam filiam Marchionis de Vohiburg uxore suam in foro Constantiensi repudiavit. Ottonis de S. Blasio *appendix.* Andrea regi Neapolitano erat Johanna, quæ maritum ludo Veneris imparè, strangulari fecit, quemlibet robustum & cum longo naso longū ex eo penem augurans ad se accersebat Antonio fuit Cleopatra, quæ sumto cucullo in lupanari prostibulo, 106. virorum concubitus pertulit, in tantum enim, ut professa est, in tentigine rigida vulvæ erat accensa, quod à lupanari quidem, sed non satiata recessit, testante ipso Antonio in *Epist. ad Q. Soran. de incont. libid. Cleop. Regin.* Imperatori Claudio erat Messalima cujus virtutes *Tacit. lib. 11. Plin. 10. c. 62. & Suet. invit. Claud. refert.* Hæc Lycissæ Scotti nomen mentita, lupanar ingressa, & ex congressu 25. virorum palmam sibi vendicabat, & secundum Poetam:

Lassata viris nondum satiata recessit.

Pompejus habebat Martiam, Agamemnon Clytemnestram, Cæsar Pompejam, Otto III. Imper. Mariam Arragoniam *appendix aurel. Vict.* Sigismundus Imp. Barbaram Ciliam, illa cum superos & inferos esse negaret, interitumq; vitæ & corporis statueret, vitam omnem censuit inanem, quæ non coitu, luxu, libidine contineretur, quapropter ultrò viros in suum complexū invitabat, *Lehman. in Chron. Spir. Bonfin. rer. Ungar. lib. 7. Dec. 3. Syl. in paral. Alph. lib. 3. c. 5. Cuspin. in Sigism.* Rectè tamè ut prudentes censent, artem arte delusit, nam *Munst. in Cosmog. teste. soß der Kenjer eben in dem Spittal Franck gewesen seyn.* Amonino pio Principi laudabili erat Faustina, portetosa libidinis mulier, quæ, ut *Suid. & Guev.* volunt, etiam maritum vario modo fallebat, hæc gladiatorem, quendam adeò impensè amabat, ut ad sedandam foeminae libidinem,

C

Chaldæi

Chalæi gladiatorem interficerent, eiq; ejus sanguinem bibendum propinarent, Kornm. in mont. Vener. cap. 51. ubi & ipsius monumentum, quod Faustina amanti fecit, recensetur.

XXXII.

Ut illi qui viduas ducunt, matrimonio habent plena licium, jurgiorum & discordiarum, ita etiam seni juvenulam ducere nequaquam convenit, quàm misera enim senum maritorum vita & conditio sit, ex gravissimis autoribus liquet. Juvenale enim annuente:

----- Coitus jam longa oblivio, vel si

Coneris, jacet exiguus cum ramice nervus.

Et quævis tota palpetur nocte, jacebit.

Et quàm turpe sit senibus amare, Ovidius asserit:

Turpe senex miles, turpe senilis amor.

Nihil namq; faciunt, præterquam dormiunt, jacet in lecto sicut pigri Epimenides, stertunt usq; ad medium diem, & quando uxores illos digito titillant, ut debitum reddant, & idem per idem solvant, sine me dormire, ajunt? quid vis? quæ hæc stultitia? Wehet ein Batter vnser davor/ist wol so gut. Illa verò instat minis & precibus, Ja/ia/ inquit, löndt ihr dann nicht? Schemt euch / viel wort füllen den Sack nicht/es muß Fleisch da seyn/das Ding frist kein Hey/ lest sich mit worten nit abspeisen/wolt ihr nie/so muß es ein ander thun/Cunus caret auribus, &c.

XXXIII.

Et hoc Romani benè sciebant, conjugia senibus adimendo, quod testatur l. 27. C. de Nupt. Ex qua senibus ejusmodi, qui jam alterum pedem in cymba Charontis habent l. Pap. & Jul. matrimonium ob metum hereditatis interdictum olim fuisse apparet. Vos n. senes, qui jam jam de ponte estis dejecti, vel Ceorum & Sardorum more aliàs interficiendi Ælian. lib. 3. cap. 36. item lib. 4. cap. 7. ut bello ob senectutem estis inidonei, ita ad veneris septum atq; palæstram minus apti. Nam asseverante Virg. lib. 3. Georg.

Frigidus in Venerem senior, frustra q; laborem

Ingratum trahit, & si quando ad prælia ventum est,

Ut quondam in stipulis magnis sine viribus ignis

In cassum fuerit.

Admoneo vos itaq; amicus amicos, credite mihi Veneris Sacerdoti ferè emerito, si famæ vestræ consultū vultis, neq; canos vestros cū igno-

minia

minia deducere ad sepulchrum, cavete vobis à Juvenalis, si enim illis non satis sit devotibus, & carnibus, cornibus, rem ulciscuntur, & adibunt alium, qui formabit duos clavos in una calida, ut loquitur Barbat. in c. prudent. de offic. de legib. N. 19. Cumq; etiam civiliter quasi mortui, parum valituri estis in illo Veneris campo, propter vestram, quæ in vobis dominatur, nimiam siccitatem & frigiditatem, nec ut decet fundum uxorium colere & arare potestis. *Was ob der Gess willig wer/ist doch das Fleisch schwach. Zudem sind sie auch so unbescheiden / ut idem contra bonam fidem bis exigant l. 50. ff. de R. F. auch wider ewren willen.*

Infelix, cui torpet hebes; ille puella

Quo pariter debent, sœmina viriq; frui.

Dormite igitur soli, non potestis amplius praticare textum in l. foramen s. doce ancillam ff. de vent. inspic.

Ponite vos gladios hebetes, pugnetur acutis.

Licet n. quandoq; bonus vir faciat quasi vellet, non tamẽ hoc sufficit, multo minus contenta erit illo cujusdã Senecionis factio, de quo Poeta:

Uxoris cubito cubitum conjungit Alanus,

Et solet hunc dulcem dicere concubitum.

Namq; satisfieri recupit illa sibi.

Mandate potius Achili vestro emortuo, ut intra pelliculam & stationem suam se contineat, quæratq; primùm ex Horatio:

--- Quid ferre recusent

Quid valeant humeri.

Dicite cum eodem lib. 3. Od. 26.

Vixi puellis nuper idoneus,

Et militavi non sine gloria.

Nunc arma defunctumq; bello

Dactylon hic paries habebit.

Nolite sperare osculis illas fore contentas, dicunt, *Küssen sey nur eis abwischen.* *Cum facie abluta tolluntur & oscula sputo.*

Non curant excusationes vestras & rithmum.:

Ob ich gletch bin ein alter Mann /

So kombts mir doch jun zelten an.

Imò etiam leges civiles permittunt uxori, si vir debitum nõ reddat, ad alios se convertere c. Si tu abstines 27. quest. 2. qui n. occasionem damni dat, damnum dedisse videtur, l. qui occidet s. in hac ad l. Aquil. Melius itaq; est in tempore occurrere, quàm post vulneratam causam remediũ quærere l. ult. C. de curat. furios. Quod si mihi non credetis, vestræ fortunæ

unæ ipsi fabri extiteris, & sibi quilibet id imputabit; non attendite
 Ciceronis illud, quod juvenulæ teneat ut em alant, adolescentiam
 oblectent, secundas res ornent, in adversis solatium præbeant; domi
 delectent, non impediunt foris, pernoctent nobiscum: sed potius
Gæv. in Horol. Pr. lib. 2. c. 11. Quin inquit: Neq; attillationem carni, u-
 xoribus esse fidendam, neq; de juvenibus benè sperandum. Cicero
 fortassè hoc non intelligebat, nam cum pruritu Venereo laborabat,
 Corneliam (quæ ipsi Cornelium adimebat) Metelli Scipionis filiam
 ducebat, ob quam tamen omnibus fabula extitit.

XXXIV.

Occurrit hic, quo nomine sit indigitanda uxor, quæ à marito impo-
 tente sic exagitur, Dd. variant; Nos illam vocamus uno verbo Uxo-
 rem vocantem: Nam ut Ecclesia vacare dicitur, & sine Episcopo esse:
 quæ inutilem & inidoneum habet, *cap. 2. §. sed neq; istud. de transl. Epif.*
Gloss. ibid. in verbo inutilem. Jas. in l. fin. n. 3. ff. de off. ejus cui mandat. ju-
ris. sic & virum nullum, & vacare dicitur uxor, quæ inutilem habet.
Gloss. in l. fin. in verbo Orbitatis C. ad l. Fab. de plag. Alc. in l. malum §. vi-
duam ff. de V. S. Cavarr. pract. quest. cap. 7. l. 5. ff. ad l. Jul. de vi pub.

XXXV.

Fideliter etiam omnes patriotas senes admoneo, ut sibi diligenter
 caveant ab illis, quos vulgus vocat Studiosos five Studentes; adeo e-
 nim rapax est hoc genus hominum; & ita vestrae salutis insidiatur, ut fi-
 dem omnem exsuperet, circumeunt vos ut rugientes leones, occasio-
 nemq; quærunt, quâ vestras mulieres impunè possint hanreizare, illis
 nihil resistit, tã humaniter, tam amicè se gerunt, ut putares esse parvos
 angelos, cum revera sint meri Diaboli, in pellibus ovinis ad vos veni-
 unt, intrinsecus verò sunt lupi rapaces, Sie zerbrechen den Hasen / vnd
 lassen euch die Scherben aufblecken / sæpè ad templum non quidem orandi
 gratiã veniunt, sed uxores vestras, quæ in uno tertio cum illis cõve-
 niunt, spectent & videant, nutibusq; vel gesticationibus amorè su-
 um illis patefaciant. Et si cavet illas includeretis ut Tamerlanus Rex
 Scytharum Bajazetem Regem Turcarum *Munst. Cosm. l. 4. Leonslav. lib. 9.*
 & 7. vix ab harum Harpyarum in cursu essent securæ. Quilibet itaq;
 senex pix auream hunc versum in frontispicium domus suæ scribat:

Wer sein Hauß wil halten keusch vnd rein /
 Laß kein Studenten vnd Taubn hinein.

Didico-

Didicerunt enim ex Terentio studiosi, quod non sit vitium adolescentem
fortari, & ex Euripide, quod inimicus sit mulieri senex vir, cumq; au-
thoritatem Dd. habeant, eo minus se peccare putant, libentiusq; id fa-
ciunt Quando ex accidenti videtis illos domum vestram introeuntes,
scitote, quod non orent Pater noster, *Bald. in l. nat. ff. de probat.* Nam
Veneri Studiosos esse deditos ex eo patet, etiamsi in domum condu-
ctam meretricem ducant, non tamen possint inde expelli, cum locator
debuisset prius considerare, quod Studiosus non viveret castus, *Bl. in l.*
idem. C. locat. Alber. in l. non aliter ff. de Usu & Habit. Petr. Rebuf. in com-
ment. ad Auth. habitam C. ne fil. propat. & de privilegiis Uiverf. priv. 1. & 2.
mihi si tale quid ab uxore cuiusdam Picis obveniret, ambabus ulnis
acceptarem, etiamsi præ Zelotypia, quæ est teste Aristotele senum
propria malorum suorum refrigerium, mortem nempe provocando
sibi ipsi precaretur, cuius rei exempla non desunt.

XXXVI.

Quod si videtis sinistrae fama mulieres domos vestras intrantes,
so gedent/das Ende nahe sey/ & quod de vestro corio já ludatur,
solent enim esse juvenum Mercurij, Postboten/ Postilion/ vestrae fama
insidiatrices, & quantum possunt, alias reddere sibi similes satagunt.
Interdum etiam, nisi mentitur ampliss. Laudisman quod tamen de tali
viro non dictum volo, incitantur à proprijs fororibus & ancillis ad ex-
ercendum erga bonos maritos infidelitatem *in consil. de discend. Exot.*
ling. f. 440. expellite itaq; illas, vobisq; & uxoribus vestris consulite,
ne postea cum Euripide dicere cogantur: *Malarum foeminarum introi-*
tus me perdidit, quæ mihi loquentes hos blandè persuaserunt sermnoes.

XXXVII.

Abstrahite etiam uxores ab illis hominibus, qui in verbis spurci,
die gern schandiren/oder die mit den Säwen zu Markt gehn. Corruptunt
enim vestras conjuges, lasciviam & Hancitatem causantur, unde &
Romulus legibus cavit, ut quicumq; in praesentia mulierum usus fuisset
sermone lascivo, non secus ac homicida puniretur, & etiamnum de jure
nostro *15. §. 16. 17. 18. 25. ff. de injur. §. injuria. 1. Institut. de injur. Fran-*
tisc. de Platea in tr. restit. edicto injuriarum tenetur, qui frequenter ap-
pellat, & affectatur, coram foeminâ utitur turpibus verbis, vel abducit
comitem, vel proponit, aut cantat aliquid, quod ejus pudorem lædat,
quales sunt cantiones sequentes: *Ein alt Wieff by dem Syer satt ver-*

C 3

borgen.

Borgen; Item Marschellen/ Marschellen / dartho een Brandwein &c.
Item: Etrum/ Etrum Pseffertorn/ Die Etc. spilet auff dem Jägerhorn/ der
Danschwengel auff der Trummel/ die Brüderle tansen herum / & id
genetis alia infinitæ. XXXVIII.

Spurcitiem verborū & lascivos sermones sequitur pictura, quid il-
la efficere possit. Terentianus ille Chærea satis innuit, Terent. in Eunnch.
Act. 3. Scen. 5. Et Propert. lib. 2. Eleg. Hanreitati s originē obscœnis picturis
attribuit, quando quidem has intuentes in libidinis cogitationes ruāt.

Quæ manus obscœnas depinxit prima tabellas.

Et posuit casta turpia visa domo.

Illæ puellarum ingenuos corrumpit ocellos,

Nequitiaq; sue noluit esse rudes.

Et ab Æliano refertur de juvene quodam Atheniense, qui ob adamatā
fortunæ effigiem, quam tamē emere prohibebatur, expiravit. Hinc me-
ritō Aristot. publicam pœnam statuit pictoribus, qui talia proponunt,
quibus libido inflāmatur, & Hanreitas propagatur, vide ulterius Salm.
de fid. Marit. XXXIX.

Convivia & spectacula publica, qualia sunt Abendtân/ Hochzei-
ten/ Comœdien/ &c. quodammodo Hanreitatem dilatare solent, arg.
l. 2. C. de Repud. Hoc cum suo dedecore expertus Imper. Aurelius, cujus
uxor Faustina invito marito spectaculis quotidie intererat, teste Guev
Horolog. Princ. hanc ne Imper. offenderet, Amasios ipsius ad summa
officia promovit; benignior certè P. Sempronio Sopho qui uxorem,
quod ludis interfuisset, repudiavit, Valer. Max. lib. 6. cap. 3. & idem de Q.
Antistio scribit, quod uxorem cum libertino saltem colloquentem in
publico repudiaverit. Maluit videlicet vir severus initijs suspicio-
num subvenire, quàm perfectum scelus vindicare. Et huc respexit
Ovidius Veneris ille Triumvir:

----- Ludi quoq; semina præbent;

Nequitia.

Sublatis namq; spectaculis choreæ incipiuntur, da muß der pueckliche
Narren Peter auff seyn. Hic cum illis liberè loqui licet, palpitare, oscu-
la, basia & suavia figere, mordicis detractis caligis & nudato capite de-
lambere, hic divaricatis tibijs artificiosè bibitur Arschterbenbier/ ex bo-
na charitate in fraternitatem, & sororitatem. Hic in certarum esse sole-
mus manuum, hier gibis blinde Geiß / interdum etiam ein süchtigen
Ehren.

Ehrensgriff / easq; sursum versum in omnes angulos inferere & immittere in more habemus, & frequenter tanquam oves erramus, præsertim si lumina intercitant ad latebras, ubi liberiusculè omnia sine periculo peragi possunt, confugimus, ubi ut Virgil, *lib. 1. Æneid.*

----- *Cythera crinitus Iopas*

Personat, humanâ docuit quæ maximus Adam.

Quod si non saltatur, vel bibitur, etiam præsentem marito siccâ & inani tussiculâ *Ehum Ehum*, oculorum nictu, scalturitione pedum, compressione & tactu manuum, quæ solet esse fallax, *Dodus contra Strigas Char. 26. Neviz. l. 4. n. 76.* Propinatione poculi, furtiva oculorum luxuriantiam mollitiæ, vel alijs indicijs affectum suum declarant (videatur hic *Eleg. 4. Amor. lib. 1.* ad quam omnes amando utpote hisce temporibus apprimè utilem & necessariam) Interdum maritus ab Amatore inebriatur ita, ut neq; oculus, neq; pes suo officio fungi possit, domum deducitur, quem uxor, ne forsan cadat, comitari vult; attamen precibus emollita manet, benedictionemq; expectat, quæ si commodè ob præsentiam aliorum impetiri non potest, ad ædes lotricum & netricum (*Ben denen gemeiniglich die Ehre auff gläsern Stelken gehet*) se conferunt, ubi actio de communi dividendo intenditur, per quam corporaliter fit rerum divisio *l. 2. h. t.* Cui adhæret actio de in rem verso.

XL.

Nonnunquam tubicinibus præeuntibus, uxor ab amatore domum deducitur, vix crapulam concoxit, surgit de lecto maritus, & uxorem excipit, affert bellaria, poma, pyra, nuces.

Castania molles & pressi copia lactis

Ficus, mala punica, persica, Cerasa, saccatum panem S. Marci. confectum, seu, ut ille vocat, defectum *Mangelfern* (quæ tantum differunt ut causa & effectus) omnis generis; Caseû & si illibèter uxor videat, quia

----- *Abbreviat socium diligit illa.*

Tamen ne amorem suum prodat, clanculum ipsius esum ipsi desuadet, vel etiam apertè quod nimium officiat valetudini, propter difficilem concoctionem, *sey zu Nacht ungesundt.* Euge bone Cornute, ita sùt excipiendi hospites, ita tui rivales, affer vinum, infunde, salta, & talem te gere, qualem te volunt. Scriptum est enim: *Hanrei estote subditi amicis uxorum vestrarum, & nolite murmurare contra eos, quia medici imporis afflictio transfert vos in diuturnam requiem, & cum bona gratia*

gratia bellaria vestra promite, nam hilarem datorem diligit Deus.

XLI.

Tandem cum tempus discedēdi videtur, hospes hospitem ad posticum comitatur, ut maneat, rogat, satis adhuc superesse temporis: ille se excusat, alio tempore reversurū se ait. Hoc facto illius domus arctius obsidetur, quā olim Carthago à Scipionibus, tūm circūambulant rivales, unius ejusdemq; rei consortes, fenestras inspectant, parietes trāscendunt, ad fores excubant, per transfennas sollicitant, regulas dejiciunt (teste *Cornel. Agrip. de van. scient.*) angulos obsident, dicteria scribunt, machen Bulentieder, ejusmodi sūt: *Grüß euch Gott mein edle Tocht / wie gar wol gefalt ihr mir / ic. Item Es ist ein elend sach / vmb ein verbächtig Weib / citharas pulsant Heckerling vnuud Haberstroh /* cationem Graciani, & alias innumeras astutias excogitāt, quæ omnia in pulchritudinem tuæ uxoris, tanquam scopum diriguntur, ad tui verò redundant opprobrium & dedecus. Quod si parū majestatem tueri conatur maritus, fährt auff als ein Fureh im Bad / quam me putas, ego credo te me meretricem existimare, amicis & cognitis meis illa dicam, si aliquid in animo haberem, te reverā spectatorem non apponerem &c. Quid verò ille, seipsum & horam Nativitat:is inculsat, hospiti nuper suo & uxori omnia dira precatur; interim tamen nutrit murem in pera, serpentem in gremio, & ignem in sinu, ut ait *Neviz.*

XLII.

Quæritur hic non abs re, an posset uxorem repudiare maritus, si forsan Amatorem cum ea ludentem invenit? quem lusum *Lombarda lib. 2. tit. 54. l. si quis à modo*, interpretatur manuum in sinum inmissio-nem (*Handschuch* machen nostrates vocant) aut ad pectus ejus, vel alium ad locum, unde turpe esse possit, *referente gloss in verb. luserat. ub. etiam Hottom. & Cujac. Sensbec. p. 12. num. 241. Moz. ex quib. caus. feud. amitt. num. 54.* Etiam si se invicem osculantes videret, & in osculo exemplum turpis lusum ponunt. *Menoch. de arbitrar. jud. qu. libro 2. casu 267. & Boreh. cad. 8. de feud. num. 28. Rosenth. cap. 10. conclus. 54.* In hoc errore etiam versatur *Nevizan. Sylv. Nupt. l. 4. num. 78. & Thomas Cant.* Oscula quintam viam ad amorem vocat. Nos verò illis contradicimus, omnesq; prædictos in totum refutamus; requiritur enim, ut in ipso actu, & in rebus Veneris, seu, ut Solon & Draco dixerunt, ἐν τῷ ἔργῳ deprehendantur, seu, ut Plautus ait, corpus corpori incubarit,

Act. 4.

Act. 4. Scen. in Amphitr. vel ut Lucian. in Ean. cum reperiri habet membra in membris mulieris, Ulpian. in ipsa turpitudine, in l. quod ait Lex 29. ad Leg. Jul. de Adulter. Verum apage illos cum rigido iudicio, ablegentur ad Garamantas, Indos, & Æthiæos Fratres, quibus in ferendis Carbonibus usui esse possunt.

XLIII.

Arceat quilibet Bonus Vir uxorem à Lectione Amadisæi, Ovidij de Arte amandi, Eurioli & Lucretiæ, Garten societatis, Equitis Ponti, Galmi, Baptistæ de campo fragoso, præsertim verò fugiât Johannis Bocacij Librum, quem Cento Novellarû inscripsit. Hic n. magno interstitio cæteris post se relictis, æternum nomē sibi comparavit; hoc n. lecto, & Theoriæ fundamētis feliciter jactis, quàm felicissimè exercere praxin possunt: nihil aliud sunt, quàm callidissima Hannificorum stratagemata, & Strophæ, & nulla unquam fœmina fuit, quæ non ejusmodi lectionibus & historijs ad furorem adacta fuerit, quia in illis miscetur utile dulci.

XLIV.

Evenit etiam interdum, ut viri & mulieres uno curru, unaq; navi vchantur, num id illæfæ pudicitæ uxor sine detrimento verecundiæ facere possit, etiamsi marito, se nihil quod labem aut maculam afferat, vitæ honestæ facere velle, promittat, non immeritò quaritur?

XLV.

A Politicis quibusdam affirmatur, exemplis forsitan viam monstrantibus, verùm cum exempla exiguam vim probationis habeant, teste Ramo lib. 1. Dial. cap. 32. nos id apertè negamus auctoritate Ulpiani apud Labeonem l. 15. §. appell. ff. de injur. ubi dicit, quod omnis generis hominibus terantur viæ, qui pretio, donis, illecebrisq; nec non vi Hannreitam expetant. Sic Dina Gen. 34. & Angla illa, de qua Sylv. Epist. 15. peregrinatrices fructus uberrimè protulerunt, & Comicis frequenter peregrinationes sinistrae sunt famæ: nam benè sciunt, absente fele saltare mures. Imò in peregrinationibus adeò fiunt applicabiles, subjectibiles, tractabiles & Kussibiles, ut Theologiæ Studiosis pro cathedra quâ conscendant. Juristis pro pulpito, cui corpus imponant, & Medicis pro vivæ Anatomia subjecto, ac deniq; nemini non inserviant.

XLVI.

Promissionem, de qua thes. 44. quod attinet, servari ea non potest, utpote quæ est de genere impossibilium, quorum obligatio nulla

D

poss.

poss. 185. ff. de R. J. Quod verò sit impossibilis non solum ex prædictis, verum etiam exinde liquet, quod in peregrinationibus pro insolito non habetur, ut cum ventum est in diversorium, peregrinantes propter multitudinem hospitem & penuriam lectorum promiscuo concubitu uti de necessitate cogantur; quia verò necessitas lege caret, l. 1. ff. de off. Procons. quis adeo durus erit, hoc casu propter pericula innumera non misereatur. l. ult. C. qui pot. in pign. hab.

XLVII.

Potiores hæ sunt meo iudicio causæ hanreitatem progenerantes, quod si adhuc aliquas omisimus, eas in dissertationis hujus secunda editione plenius proponemus. Habet quidem & recenset nonnullas alias causas Liber, qui inscribitur Sandtörker, sed eas scientes prætermisimus.

XLVIII.

Mercatores si forsan timent extravagari uxores, quando aliò abire legant Albert. Mag. de Mirabil. Mundi. Cornel. Agripp. de occulta Philos. l. 1. cap. 46. & librum, qui inscribitur: Bellum Veneris conjugale, ubi recensentur varia remedia utenda, ne uxor cum alio coire possit.

XLIX.

Quàm misera itaq; & dolenda sit Hanreorum conditio, ex parte jam audivimus, tamen non ita pridem à Doctore quodam Gallo intellexi, multos eò processisse, ut cum talibus hominibus fraternitatē & singularem amicitiam ineant, præcedentes, damna, quæ quis suâ culpâ sentit, non videri sentire l. 103. ff. de R. J. quod cum audivi, obstupui & vox faucibus hæsit, existimans, in universo mundo nullos esse, qui horum amicitiam ambiant, tamen ab eodem Doctore melius edoctus animū recepi; & iram, quæ de his conceperam, paulatim demisi. Quæritur hic igitur; Num quis sine detrimento honoris amicitiam cū Cornuto contrahere possit? Distinguitur hac in parte cum Philosopho in opere Nicomachico l. 8. c. 3. inter amicitiam utilem & amicitiam veram. Quod hanc posteriorem amicitiae speciem attinet, quia in ea requiritur Amor intensissimus, qui inter plures amatorē, uxorem & maritum simul esse non potest Arist. Et hic. 9. c. 8. Theoph. Gol. in comment ad d. c. meritò in ea hoc negandum putamus: Quod verò attinet amicitiam utilem, ex qua Amator commodum & emolumentū sperat, & ei lucri quid à Cornuto obvenit, rectè eum facere dicimus; non enim in fraternitatē, sed in spem lucri bibisse intelligitur, quia propter quod unūquodq; tale est, id ma-

id magis est tale, nec culpandus ob id contrahēs talem amicitia, quod velit exinde lucrum captare; nam secundum naturam est, ut qui onus idem & commodum sentiat *l. 20. ff. de R. J.* & non ferendi, qui lucrum amplectuntur, onus autē ei annexum fugiunt, ut Justin. loquitur *l. 101. C. de Cad. toll.* ejusq; personæ factum quis præstare tenetur, ex qua lucrū capit, *l. 5. ff. de R. J.* Sed cavete vobis charissimi Pices, latet anguis in herba, der ewre Weiber möcht in die Versē stechen/ das sie auff den Rücken fallen/nescitis ex veterū Historicorū scriptis, multos cornutis abblanditos fuisse, non nisi ob uxore; & quando talia signa videtis, cogitate, quod vestro stomacho magnum immineat malū: nam qui plus solito vobis abblanditur, aut vos jam decepit, aut mox decepturus est, ait Gvazzus. Etenim non omnis qui dicit, Pax vobis, quasi columba audiendus est, sed commune proverbium potius attendendum: Qui vult adulterare uxorem, prius adulteret ipsius Maritum.

L.

Quam magnum igitur sit onus, Conutum fratrem habere, Jcti & Politici passim testantur, à quibus infames judicātur, & in benè constituta Repub. non tolerandi. Licet quidem jure Naturæ omnes æquales simus *l. 32. de R. J.* tamen jure civili homo homini præstat; nā bella sunt exorta Hanreitatis, & captivitates secutæ, *tit. 2. Inst.* eodemq; jure propriè non potest dici Homo, sed impropriè & latè sumta significatione, eodem modo, quo Maniaci, Phrenetici & stulti Homines dicuntur; æquiparatur Servo, nec habet personam standi in judicio. *l. 12. ff. d. R. J.* & nulla est cū ipsis actio, nec cadit in eum obligatio, *l. 22. ff. eod.* Jure Prætorio pro nullis habentur, *l. quod attinet. de R. J. l. 1. de jure de lib. l. nullo ad l. Corn. l. de fals. & in l. Aquil. pecudibus comparantur, mortuisq; similes sunt.*

LI.

Magnus tamen Politicus rigidā eorum & inhumanam, qui Hanrejosè Republica exturbare conantur, sententiam averfatus, hisce conditionibus eos tolerandos esse putat, 1. tanquam speculum humanæ imbecillitatis & fragilitatis 2. ut neminem inficiant, 3. ne ad publica officia, intellige dignitatem Senatoriam vel Consularem admittantur. Patet enim, illis omnium dignitatum portas esse præclusas *l. 2. C. de dign.* 4. ne ad officia militaria promoveantur, nam neq; bello fortè hoc genus hominum, nec fide constans, nec Dijs amicum est. 5. ut in publicis convivijs, ut sunt Nuptiæ, & ut Brunswigæ & alibi Guld Bier infundant,

D 2

einsehen

et in schenken. 6. ne in cæmeterijs, vel alijs locis, ubi honesti sepeliri solent, sepeliantur, infamia enim eos semper comitatur. 7. ut certo signo ab alijs discernantur: Interest enim Reipubl. tales homines non velle, ut malum suo tempore excindantur, ne latius vagetur, cum constet, unam ovem scabiosam totum posse inficere gregem.

LII.

At si Cornutus sit duræ & pertinacis cervicis, duriori quoque cuneo opus est vique cogendus, aut in exilium mittendus. Publica namque salus requirit & vult, pœnas suum sortiti exitum *l. sancimus C. de pœn. l. ita vulner. ff. ad l. Aquil.*

LIII.

Nolite igitur his amicis credere, nisi vultis decipi, neque existimate, talem amicitiam hisce temporibus primum esse inventam, siquidem ea Romæ superioribus seculis fuit frequens. Inquit Ovid. *lib. 1. de arte am.*

Cognatum fratremque cave, fidumque sodalem,

Præbebit veros hæc tibi turba metus.

Videatur ulterius totus liber, ut & Nevizanus *Sylv. nupt. l. 4. n. 86.* uxores enim de mariti amicis tacite sibi gratulantur, & ne illis humanitate cedere videantur, corpus & animum propensissimum offerunt, quod recte practicavit Helena, quæ à marito in mandatis habebat, ut curæ sibi esset Troicus hospes, *Ovid. in epist. Horoid.* illa marito, ut decebat, morem gessit, & ne aliquid intermitteret, prorsus cum illo abibat.

LIV.

Interdum, quando nunc ita amicitia est incepta, marito absente, ne familiaritas intercitat, advocatur, ad bonorum collationem invitatur, corporis fœminei custos constituitur, *Gebräuchen sic jur. Guardian vnd* *etibus noturist.* Etiam à maritis uxoris cura aliquando amico demandatur, ut illam adeat, in absentia consoletur & erigat. Væ tamen homini, cui soli commissa est mulieris custodia, quia si ceciderit, quis est qui erigit illam, *c. in omnib. dist. 81. c. illud c. 7. q. 1.*

LV.

Quæritur hic non sine causa; An alterius uxori custodiendæ quis nocte dieque adesse cogatur? Negat id *Nov. 134. c. 9.* Verum nos contrarium asserrimus. Valde enim est periculosum solum dormire, præsertim sexui fœmineo, propter Lemures, Spectra nocturna, Incubos, à quibus valde infestantur, qui timidum muliercularum animū facile consternare possunt. Ad hæc, ex nimia solitudine oritur Melancholia, quæ difficulter

faciliter curari potest, & secundum nonnullos eam ut proprium corpus defendere tenetur: qui enim custodiendam accipit rem, sanè ejus rei custodiam exactam præstare tenetur, nec sufficit tantam adhibuisse diligentiam, quantam suis rebus adhibere solitus §. 2. *Inst. tit. quib. mod. contr.* Benè etiam illud mariti sciunt, quod quilibet fideliter talem rem custodit, nec hac in parte conscientiam suam quis gravare vult, sed omnia, quæ ad salvam conscientiam retinendam faciunt, facit.

LVI.

Multæ foeminae inveniuntur, quibus talis cōsuetudo innata est, ut ne unam noctem solæ dormire possint, nec illud ullomodo evelli & eradicari potest: qui verò id fiat, nos latet, si quidem non omnium rerum ratio reddi potest, *l. non omnium ff. de Legibus.* præter quod dicimus, talem consuetudinem ijs esse alteram naturam, & propterea

Natura sequitur femina quisq; suæ

LVII.

Circa hoc tamen estote providi, ut hanc eizetis in occulto, ne habeatis mercedem vestram in propatulo. Vitam enim qui in amoribus agit, os habeat obseratum oportet, *Guev. Hor. Princ. l. 2. c. 12.* Man muß schweigen/ wenn etnem Barmherzigkeit widerfahren ist. Facile enim contingere posset, ut te repudato alter admittatur.

LVIII.

Apud antiquos Germanos mos fuit, ut rebellionis sive conspirationis in Imperatorem Rom. Rei, canè scabiosum, spectantibus omnibus Proceribus Imperij, ignominiosè in dorso gestarent. *Spang. in Chron. Mansf. Cranz. l. 3. Sax. c. 15. Kirch. in rep. disp. 18. Coron. 4. ad lit. B. Pantal. in Prof. pogr. par. 2. in Prisd. Barb. Videatur etiã Meimbom. in Sleid. de 4. summis imper. sub Frid. 1. It. Gunth.* Interesset Reip. ut singulis diebus festis, spectate universo populo duo cornua cervina capite gestaret Cornutus.

LIX.

Quæritur: An quis cum Sponsa nondum ad Maritum deducta hanc eizetatem committere dicatur? Quidam negant, Nos affirmamus *arg. l. 13. §. 3. ff. ad l. Jul. de adult.* Siquidem nuptias non concubitus seu consensus facit *l. 30. ff. de R. J. & verbum si quis tam virgines, quàm maritas complectitur, ut facit l. 1. de V. S.* Concedimus quidem, quod uxor Domini non sit, ut est textus *l. 12. ff. de ritu Nupt.* uxor tamen esse intelligitur in his, quæ ad ejus honestatem pertinent, & non Nuptiæ duntaxat,

verum etiam spes nuptiarum violari nō debet, inquit Divi Severus & Antoninus in *l. si uxor 13. § 3. ff. ad l. Jul. de Adult.* & quam quis animo sibi copulavit, licet eandem nondum carnaliter cognoverit, Ist noch nicht mit der ledern Seil drüber gewesen / tamen ipsius uxor est, & Sponsus æquè ac maritus subjectum Patiens & Bonus Vir diceretur. Et quis ignorat cingendum haberi pro cincto, moribundum pro mortuo, condemnandum pro condemnato, Sponsam copulandam pro copulata, repudiandam pro repudiata *l. penult. ubi §. art. ff. de milit. test. & in l. divortium. §. interdum. & ibid. ff. n. 15. & 16. ff. solut. matrim. Gæd. de V. S. ad l. 12. n. 15.* Alij distinguunt h. l. inter sponsalia de futuro & presenti, ut faciunt Canonistæ in *c. pen. ff. de Sponsal.* quam tamen distinctionem usus fori hodierni non observat, ut notat *Treutl. de nupt. th. 1.*

LX.

An si quis viduam, cum qua marito vivo consueverat, post obitum mariti convenit, dicendumne & sentiendū, cum Hanreizationis actū repetere? Nēgamus, siquidē illam consolandi gratiā adit, qui accessus non est improbandus, sed potius propagandus; Homo enim homini Deus, non Lupus, & talis amicus consolator est medicamentum vitæ, *Aug. de Civ. Dei,* & quā facilè tenerrimū hoc genus hominum consolationū, & omnis humani consilij inops aliquid mali cōtrahere, quod deinde per clarissimos Medicos difficulter evelli, & eradicari posset. Cōsolamini igitur amicas, consolamini; Exigit etenim id Christiana Charitas, Fides & dilectio, siquidem non bonū est hominem vivere solum: si non in continenti, tamen post aliquod tempus consolationum fructus habebitis uberrimos, Es muß ein schlimmer Bruch sein, der einem eine zech nicht borgen sönne. Quod differtur non aufertur.

LXI.

Me quod attinet, uxores delambant, deglutiant, osculentur alij, mihi virgines magis placent, genus hominum primarium, quod in statu innocentiae constans permansit. Quid enim dulcius, quid jucundius, quid gratiosius, puris & illibatis virginibus? Econtra quid sibi vult mulier nigris dignissima barris. Itaq; parcite Matronis, & decellate Puellas, & cum *Hor. l. 1. Sat. 2.* Desine Matronas sectarier. Verum quot Capita, tot Sensus, cuiq; ut caput est, ita Pileus,

LXII.

Caveat sibi quilibet, ne ducat Aulicam. Denn sie pflegen gemeiniglich

niglich mit zerbrochenen Gesichtern zu subsistiren. Moneo harum sectatores, ne semper amabiles sperent, nescij auræ fallacis, nec nimiam ipsis fidant, sed mucronem aliò vertant.

Hoffmâgd / Badmâgd / Huren vnd Ammen /

Gehören zusammen in einen Stamm.

Tot n. & tam multi Equites, & Domicelli virginum claustris & thesauris latronum more insidiantur, Wil jederman an ihn zu Ritter werden / partim vi, partim lenocinijs verborum amorem extorquent, & cum puellulis istis *Non sit quæ lanas molli at apta manus.*)

His saltem de rebus colloquuntur, quæ ad amorem faciunt, tantos obscenos sermones proferunt, quibus ipsum Platonem ex infernis producere possent, da spart man beyderseits der Ehren / vnd behelfft sich alleweil des scandirens. Ibi prudens & ætate confecta Gynæcei Magistra (à Jove principium) à quot olim Procis sit adamata narrat, quibus muneribus dignata, quibus blanditijs ambita. Hæc de eo loquitur quem amat, altera de illo ægrè silet, quem odit. Hæc enarrat, quot munuscula ab Amatore acceperit, quot gemmas, quot monilia, quot catenulas extorserit, quot strophiola, quot basia illa reddiderit. Alia commemorat singulari quodam dicendi lepore, quoties nuper cum hoc vel illo collocata fuerit: O, inquit, was ihr mir saget / da gedenc ich mein Lebtag wol daran. Ist er nicht so fromb / ich wolt wol bey ihm schlaffen / er solt mir nichts thun. Hæc illius sermonem interrumpit, & de Comædijs, Tragædijs incipit, quisq; melius suam personam expresserit, facetè dijudicat. Tandem discessã Gynæcei Magistrã Pamphilus adest, qui Glicerium suam benè absolvit. Hisce sermonib. tempus terunt, hisce loquelis dies fallunt, & quæcunq; dicunt, cū aliarum admiratione dicere putant.

LXIII.

Si rectè cõsiderabit is internum non externum Aulicarum habitum, inuenietis sub formosis istis pellib. turpissima monstra latere. Memores enim aulicarum deliciarum earum non obliviscuntur, & quã, ut verum fateamur, fidelitate & integritate maritis puram virginitatem afferant, notum est, ubi sperant se in Angliam profecturos, in Hollandiam pelluntur. O quanto dolore miser maritus afficitur! O quoties cogitur legere Matthiam de Afflictis, dum illa legit Johannem in Extravagationibus, ferèda omnia, dissimulãda hanreitates, & patiendi fastus. Quod si maritus Extravagationes prohibere velit, incipit stomachari illa & rixari

vixari, wisse mit Schelmen vnd Dieben vmb sich / sonderlich wenn sie
Margaretha heist / derer sieben den Teuffel die Höllen zu eng machen.

Margarides septem spoliasse feruntur Avernum,

Interdum cum amatoribus paciscuntur, ut Maritum bene contusum &
communibus impensis delumbatum remittant, quoq; injuriam sibi
factam ulciscantur & vindicent, eas adamare occipiant, quos ante
nihil pendebant. *Curial. Aul. Castell. l. 3. f. 268. Unde Ovid. lib. 2. de Art.
Aman. non immerito de ira foeminarum sic ait.*

Sed neque fulvus Aper mediâ tam saevus in ira est

Fulmineo rapidus dum rotatore canes

Fœmina quam. Et Baldus censet, nullam iram esse supra iram
mulieris, in *l. si apud C. de Revoc. & Donat.*

LXIV.

Inveniuntur etiam multi, qui commodatam Principi uxorem sibi
metipso tacite gratulantur, & ob hoc ipsius gratiam aucupari student.
Hic ob commodatam domino uxorem fit Secretarius, ille Senator, hic
Comes & iisdem artibus à Pontificibus & Cardinalibus multi præpinguia
venantur officia, uxoresq; ob id non immerito superbiunt, quarum radijs
maritus fulgeat. Item, se illas esse quarum amore Princeps gaudeat, di-
cunt nullam ex domini hanreizatione fieri impudicam, earumq; mari-
tos, qui ineptis Hirci videri possent, ita excellere aureis cornibus, ut di-
gnitate cunctos anteeant. *Paul. Jov. in vita Galleacij Sfortia. & à prudēti-
bus nulla alia compendiosior via ad honores adipiscendos, quam hæc
ipsa habetur. Exemplo luculentissimo nobis erit Historia Euryali ab
Enea Sylvio conscripta. Videatur hic ulterius Leviz. lib. 4. n. 82.*

LXV.

Optimè etiam maritos fallere nōrunt uxores hospitem, Gastgeber
in. Hæ enim ex tam varijs peregrinationibus unum atq; alterum admie-
tunt, quod testatum facit *Landstörker cap. 52.* Habent enim neminem
quem timeant, quia nemo in uno loco diu moratur.

LXVI.

Queritur hic; Num id facere conveniat? Rationem dubitandi mo-
vent Politici, qui peregrini, inquit, esse officium, nihil præter quod sui
est muneris agere, nihil de alio inquirere, minimeq; in alterius messem
falce immittere. Ajunt n. esse pacis publicæ turbationem, cujus pœna
sit Bannum. Alij aliter suam sententiã probare nituntur, exemplo Ma-
crini,

orini, qui ob stupratam vi hospitam dno mortis genere duos milites af-
fecit, ut Capitolinus refert. Nos distinguimus inter id, quod fit licitè, &
inter id, quod fit coactè. Hospita nisi ad concubitum nos invitat omni-
nò illi obtemperandum; suscipit enim nos, fovet, cibat, & omnia præstat
quæ potest. Nos igitur decebit, ut favorem favore compensemus & du-
plicemus, fortunamq; quæ sese offert, non omninò despiciamus & fugi-
amus. Tale diversorium olim fuit Antwerpia *zum tausend mitteln* / in
quo nihil, quod ad voluptatem tum corporis tum animi fecit, defuit.
Und da der Wirth ein Hanren ist / ziehen die Gäste gerne ein. Deinde si
aliquid supererit, si triorches eris, ancillæ paululum potes communica-
re, ut illa etiam habeat, quo tui reminiscatur. Fontes n. tui deriventur
foràs.

LXVII.

Quæritur hic ulterius; An si quis in ipso hanreitis actu deprehen-
sus ab uxoris marito possit accidi? Cum *Tholos. Synt. Jur. l. 36. c. 6. n. 7.* id
negamus; in foro conscientia non licet occidere adulterum, aut uxorem
adulteram marito. *Can. inter hæc juncta gloss. & can. admonere 23. quest. 2.*
quia soli judici licet occidere, seu principi, qui habet jus gladii *can. cum
homo c. homicidium 33. q. 5. Rom. 13.* tum etiam mulier non profumitur id
malo fine agere: Nam cum uxor cupiat fieri Mater, *l. 2. C. de indict. vid.
toll.* credunt hoc procedere culpâ Mariti, & ex mutatione masculi se pos-
se concipere sobolem; vel si Maritus ob impotentiam fortassè liberis ca-
ret, multisq; laboribus & muneribus est obnoxius illa sibi & marito con-
sulens, quendam admittit, cujus ope gravida facta maritum exhilarat, &
ab omnibus oneribus immunem reddit. Sic onus tutelæ potest recusari
tum propter causas quasdam speciales alias, tum etiam plerunq; propter
liberos, ut ait Justin. Imperat. *In princ. Inst. de excusat. tut. & Jctus Modest. in
l. excusante 2. ff. de excusat. n. 8.* Gothfr. singulariter notat propter liberos
procreatos hoc summi favoris exemplum introductum esse, Hinc Lex
Papia præmium patribus proposuit, ut fortiter militent, & ob 5. liberos
susceptos immunitas dabatur collectarum, & qui liberos non habeant,
pendebant pœnam *ex l. Pap.* Imò hoc olim tam inactū fuit, ut Cato Han-
rei rationem lubens subiret, & uxorem Hortensio liberorum causâ con-
cesserit. Sic Jul. Cæsar & Valentinianus Imp. plures uxores liberorū quæ-
rendorū causâ visitare permiserunt, *Suet. in Cæs. ap. 52. Casiod. l. 8. hist. trip. c.
2. Paul. Diac. l. 2 Tiraq. in l. 7. connub.*

LXVIII.

Hinc erant Romæ, qui generationi liberorum vacabant & proletarij
dicebantur, *Oros. l. 4. c. 1.* Quod si hodiernis temporib. id ipsum in usu esset,

E

horum

horum Proletariorum nullibi esset penuria, sed eorum tantus numerus sese exereret, qui vel Homericorum militum turbam longè superaret. Et cur tandem quis familiæ suæ Propagatorè interficiat. Dicat potius: Euge serve bone, quia super pauca fuisti fidelis, super plura te constituam, intra sæpius in gaudium dominæ.

LXIX.

Non obstat nobis *Lex 24. ff. de Adult.* ubi expressè contrarium asseritur. Sed & illam Legem non tam nobis obstare, quàm hanc nostram sententiam egregiè approbare & confirmare. Dicitur n. maritum uxoris suæ adulterum occidere posse, sed non quemlibet. Continet itaq; *d. L. 24.* exceptiones aliquas, sed quoad Lenonem, ludricam artem facientem, in scenâ saltandi causâ prodeuntem, & cæteros, qui itaq; in talium numero non reperiuntur, illi optimè possunt hanreizare. Exceptio n. confirmat Regulam in casibus non exceptis, juxta illud vulgatissimum. Accedit præterea utilitas publica, ob quã multa sunt introducta, ut ait *l. 3. de op. pub.* quippe cum quotidie videamus hominum multa perire, interest alios in eorum locum sustituere. Summa; *Herrn vnd Fürsten wollen Soldaten haben/der Manßfelder wil Volck haben.*

LXX.

Supereft jam, ut dispiciamus, quo nomine sit indigitandus Hanrejum faciens. Quidam eum vocant Domesticum, Inquilinum, Hausban/Verwalter/Hausgenossen quod frequenter domum tuam adeat. Alij eum vocant Amicum, sed is qui clam & invitus alterius jus occupat, amicus nõ est, diverso tamen respectu esse potest. Nonnulli Hostem, sed perperam; Hostis enim is est, qui nobis, aut cui nos bellũ decrevimus, *l. 118. ff. de V. S.* Privati v. sibi bella denunciare nequeunt; regale enim est, & summo Principi ex natura majestatis in se considerata soli competit. Aliqui Cucurbitam vocant, sed malè, siquidem id de Vasallo uxorem domini hanreizante dicitur. Vocabuli hujus derivationem vid. ap. *Calvin & Hort. in Lexic. Feud. in verbo Cucurbita.* Miramur valdè, quod veneranda Antiquitas in perscrutando hoc vocabulo non fuerit curiosior. Latinissimo vocabulo nos vocamus Cappellanum, Vicarium, seu ut Munstero libet, matrimonij Coadjutorem, Eheheffer/Unbesoldete Substituten, qui cessante Marito onera matrimonij suppleat.

LXXI.

Thesi sextã diximus, quomodo soleant appellari Cornuti. De vocabulo, Cornua ferre, multi multa scripserunt. *Nicet. lib. 2. de Imp. Andronico Constantinop.* sic inquit: Longè alia fuit Andronici luxu & libidine præditi intentio, qui cornua Cervorum, quos venatus erat, insignia & rari
aliquid

aliquid habentia in porticibus fori suspendebat, specie quidem ostentandæ magnitudinis ferarum, quas cepisset, cum reverà civitatis mores & uxorum, quas ipse corrumpebat, lasciviam notaret. Atq; hinc in multas gentes (opinor) promanavit, ut qui malitiã degenere, vel injuriã suas conjuges adulterari finerent, probroso sanè convitio cornua ferre dicerentur. Germanicè iniuriam rei verbo leniori mitigantes vocamus *Einen frommen einfeltigen Mann/der seiner Frauen nicht genug thun kan.*

LXXII.

Uxores hanreizantes quomodo debent appellari,

Hanrifici certant, & adhuc sub judice lis est.

Meretricis nomen (quod genus hominum sine præfatione honoris nominari nequit, ut est apud Senec.) illis non competit. Nam hæc à merendo dicta est. Ulpiano dicuntur Practicæ seu Quæstuarie; *Ernehren sich mit der Hand/da sie auff sichen/ pecuniã suam exercent militiam* *Briss. l. 43. de ritu nupt. l. Athletas. §. ait Prætor. ff. de his qui not. inf. l. patam §. non est ff. de R. N. quæ multorum libidini dist. 34. c. 36. vidua utpotè quæ 23000. virorum absorbit ictus; Hæc nullã accepta pecuniã, sed amoris, qui est furoris species & benevolentie causã hanreizit; Ecce contra Meretrix se prostituit in sylvis, ut propter Noribergam, im Newen Wald/ quem locum sæpius in viso. Lipsiæ aüssim Dubsbeth/da sie das Gras mit den Hintern abmähen/ unde vocantur Nymphæ sylvestres, Pecora Campi, Waldgöttinnen. Hæc verò est inviolatæ existimationis, quia amoris vi coacta solis amantibus sui copiam facit *l. fædissima. 20. 4. l. Jul. de Adult. 3. Est at itaq; hic Connan. lib. 8. c. 13. qui illam Meretricis nomine indigitat. Rectissimè ab Ovidio & alijs vocatur Amica, cum quibus consentimus & facimus.**

LXXIII.

Malè vos tandem mariti facitis, qui à verbis sæpè ad verbera progredimini, & tam miseris tractatis modis, ac si vobis esset cum asinis & scorpionibus. Habebat & Suppiter suam lunonem rixantem & tumultuantem, castigabat verbis, leniebat obsequijs. Non est hæc vita Paradisus, nec cum angelis meris degitur, sed cum mulieribus, quæ facillè errare, decipi & hallucinari possunt. Non enim continuò in conjugium conjectæ affectus omnes exuunt, aut in castra Monachorum aut Stoicæ sectæ abeunt, sed adhuc homines sunt, adeoq; & humanæ, quibus & joculari, ridere, gaudere volupe est, imprimis juvenculis, quas & convenit affines esse earum rerum, quas fert adolescentia *Wer wolte außschlagen zwene Kirschen an einem Stiel* Si quis amicorũ adveniat, continuò illæ vel latebras quærunt, & latibula vel instar Didonis apud inferos solo fixos oculos tenet averisæ.

Nec magis incepto vultum sermone movetur

Quam si dura silex, aut stet Marpesia cautos.

Ut Virg. 6. Aneid. ait. Quæ suspicio in conjugio Ilias malorum semper fuit habita. Fieri enim non potest, ut eandem seriè ames, quam tibi fidam esse non credis, sin majoris tuo periculo cornutus senescas licet.

LXXIV.

Hoc tempore hæc sufficiunt, & quæ in communi Praxi & Theoria per ætatem no-
stram

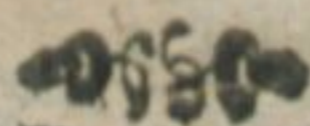
iram observavimus, publicæ censuræ submittimus, & si erravimus, veniam precamur, tandem addendi, minuendi & corrigendi facultatem nobis reservamus. Lector æquus hæc jocosè pro candore suo & innata discretionè interpretabitur, malevolum nil moramur. Interea valete & plaudite. Paulò
majora sequentur.

Ad fortissimum Dn., Respondentem.

Sic fuit in fati, fuit hæc propensa voluntas
Crypidis, Idaliæ quæ Dea sceptrâ tenet.
Millibus è multis solum te postit ut esses
Cui demandaret Martis & Artis opus.
Teutona terra viros nutrit non laudis egenos,
Pace loquor Socratis, Cicer pace tuâ,
Sed fateor prorsus nulli est hæc dicta Camæne
Materies, humeris res minus aptâ fuit.
Te duce namq; doces fati agitata severis
Uxor conjugij rumpere vincla potest.
Tuq; Marite potes sinuosum fortiter arcum,
Mittere Vicini in nocte silente torum.
Priscum laudis iter nos deseruisse negâsti
Subtrahere, quæ Momus fauce potente refert.
Namq; Beanissimi thesibus cum Pennalismi
Additur excelsum hoc Hanreitis opus.
Te pueri donent viridi cum gramine Palmâ
Major es Ascreo Mæonioq; Seni.
Maeste animo nostrum salubri munere seclum
Donasti, Naso Tu ultime noster eris.
Parcite nunc dire date stamina longa sorores,
Quæ rigido netis pensa severa colo.
Hujus enim dotes quâ cingitur India Gauge.
Accipiet, mundi noscet utrumq; latum.
Suscipit hunc Gallus, tibi ponet Teuto columnas,
Et, magno, dicent, Hercule major erit.

Honoris & observ. causa scripsit Franciscus Keratinus.

F I N I S.

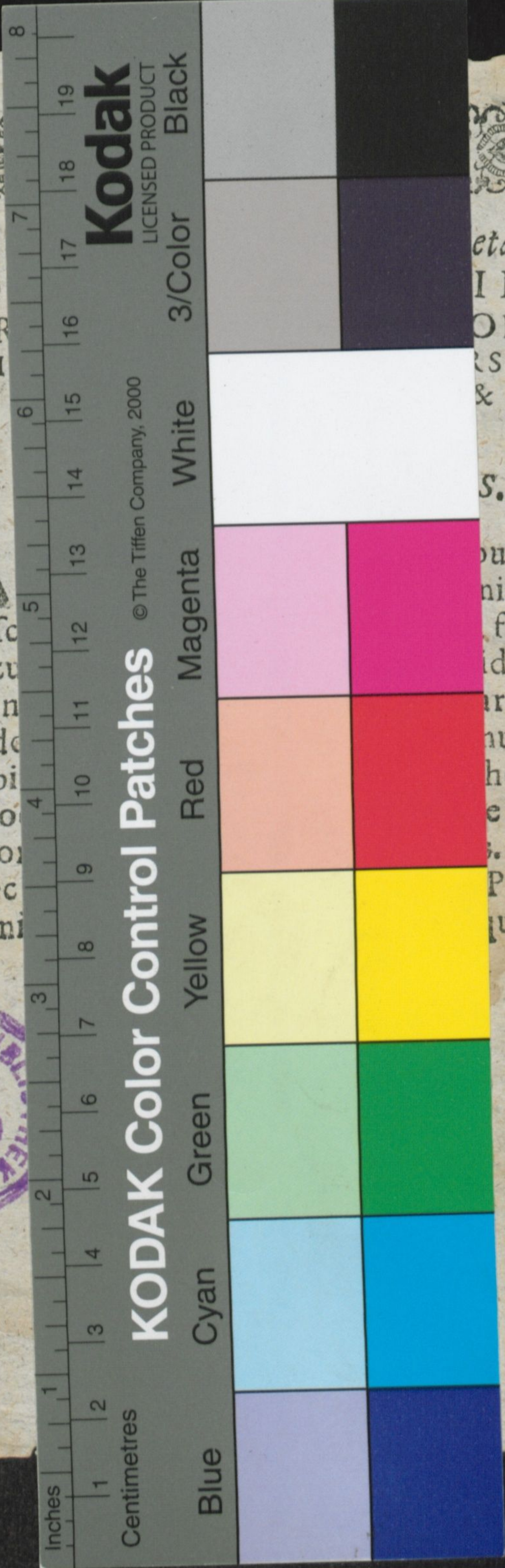

A
Hasc
Exc
Mun
Rede
Aspi
Quo
Uxor
Hac
Sumi

CO
SCR
CI

etatis
IBUS CON-
ORIBUS EXER-
SUM ORBEM
& Patronis of-

S.
ous orti,
nissima nostri,
fastus inanis
do.
arva sed ecce
munere majus.
honores,
e damnis
Patroni
que cavete.

BAR.

ju
sen
de
ru
bu
de
ni
He
ru
nu
ma

len
nu
fin
ta
qu
Ep
ut
le